

Kortelė:

875160_RegNr_I-1728-621/2014

<http://www.infolex.lt/tp/875160>

Administracinė byla Nr. I-1728-621/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01196-2014-0

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 2 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui P. N.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo P. N. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas P. N. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 100 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b.l. 43). Skunde teismo prašo nagrinėti bylą jam nedalyvaujant (b.l. 2). Pareiškėjas skunde nurodė, kad buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau – ir Šiaulių TI) nuo 2010-12-03 iki 2013-05-09 kameroje, kurių plotas apie 20 kv. m, su 3–11 asmenų. Kameros periodiškai buvo perpildytos. Nurodė, jog buvo laikomas nežmoniškomis, antisanitarinėmis, žiauriomis sąlygomis, pažeidžiant teisės aktus, nesudarant normalių kalinimo sąlygų, dėl to patyrė neturtinę žalą. Dėl atsakovo veiksmų (veikimo arba neveikimo) patyrė neturtinę žalą, t. y. patyrė didžiulį psichologinį sukrėtimą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinį sukrėtimą, emocinę

depresiją. Pablogėjo sveikatos būklė, savijauta, sutriko visavertis gyvenimas, sumažėjo pasitikėjimas savimi, negali ramiai miegoti, pasidarė dirglus, jaučia padidėjusią baimę aplinkai, dėl to sumažėjo bendravimo galimybės. Ilgą laiką gėrė vaistus. Prašo iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 100 000 Lt.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b. l. 44). Atsiliepime (b.l. 34-38) nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą, taikyti reikalavimo senaties terminą.

Atsakovas atsiliepime nurodė, jog kaip matyti iš Šiaulių TI Įskaitos skyriaus 2014-05-30 pažymos Nr. 69/06-2250 „Dėl P. N. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių TI pirmą kartą etapuotas 2010-12-03 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2013-05-09. Laikotarpiu, kuriam netaikoma ieškinio senatis, pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas: kameroje Nr. 63 periodiškai nuo 2011-05-05 iki 2011-12-16 vienas ar dar su 1–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,59 kv. m iki 18,16 kv. m, kameroje Nr. 39 nuo 2011-12-16 iki 2012-12-20 su dar 5–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,27 kv. m iki 3,82 kv. m, kameroje Nr. 66 nuo 2011-12-20 iki 2012-12-22 dar su 4–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,82 kv. m iki 4,52 kv. m, kameroje Nr. 67 nuo 2011-12-22 iki 2012-01-26 su dar 3–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,55 kv. m iki 5,75 kv. m, kameroje Nr. 45 nuo 2012-01-26 iki 2012-03-12 vienas ar dar su 1–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,3 kv. m iki 18,47 kv. m, kameroje Nr. 44 nuo 2012-03-12 iki 2012-03-14 su dar 6–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,24 kv. m iki 2,56 kv. m, kameroje Nr. 82 periodiškai laikotarpiais nuo 2012-03-14 iki 2013-05-09 su dar 3–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,28 kv. m iki 5,72 kv. m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,22 kv. m (kameroje Nr. 44) iki 18,16 kv. m (kameroje Nr. 63) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalinimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Nurodė, jog pareiškėjas per laikotarpį, kuriam netaikoma ieškinio senatis, iš viso Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo kalinamas 762 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Atsakovas pabrėžia, kad įstaiga veikia 1911 m. pastatytame pastate nuolatinio perpildymo sąlygomis. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija dėl objektyvių priežasčių ne visuomet turi galimybę užtikrinti vienam asmeniui 3,6 kv. m. ploto, bet tokia situacija nėra pastovi ir priklauso ne nuo institucijos kompetencijai priklausančių veiksmų atlikimo ar neatlikimo, įstaiga negali daryti įtakos suimtųjų (nuteistųjų) skaičiui ir nėra atsakinga už nustatyto kalinamųjų asmenų skaičiaus reikalavimo viršijimą. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-06-03 pažymoje Nr. 62/08-112 „Apie gyvenamųjų kamerų įrengimą“ yra nurodyta, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus korpuse gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176 ir Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reikalavimais. Minėtoje pažymoje nurodytas ir kameroje esantis inventorių.

Nurodė, jog iš byloje esančios Šiaulių TI Socialinės reabilitacijos skyriaus 2014-05-28 pažymos Nr. 61/04-777 matyti, kad P. N. su jokiais prašymais, skundais ar pasiūlymais per visą buvimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpį į įstaigos direktorių nesikreipė, o skundą teismui padavė tik

2014 metų gegužės mėn. Pareiškėjas savo skundą grindžia abstrakčiais argumentais: nemiga, pablogėjusia emocine bei psichine būseną, teigia, jog patyrė didžiulį psichologinį sukretimą, pradėjo jausti padidėjusią baimę aplinkai, dėl to sumažėjo bendravimo galimybės – tačiau savo teiginių nepagrindžia jokiais įrodymais. Turtinė žala turi būti tikra, konkreti, įrodyta ir kiekybiškai įvertinta, pareiga įrodyti, kad tam tikra žala patirta, tenka pareiškėjui, pareiškėjas taip pat privalo pagrįsti ir įrodyti priežastinį ryšį tarp jo nurodomos žalos ir neteisėtų veiksmų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-669/2011). Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti.

Pareiškėjo P. N. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kamerose, neatitinkančiose higienos normų.

Vadovaujantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. CK 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trim sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Nenustačius bent vienos iš minėtų sąlygų, valstybei ar savivaldybei pagal CK 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti žalą.

Siekiant CK 6.271 straipsnio prasme konstatuoti valdžios institucijos veiksmų (neveikimo) neteisėtumą, reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba, nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus, ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalnimo sąlygų, nagrinėjamo ginčo atveju yra aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, jog niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, jog Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalnimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalnimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalnimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalnami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalnami (žr., pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *V. prieš Lietuvą*). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprendamas, ar

elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kt. prieš Rusiją*).

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis (žr., pvz., EŽTT 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą byloje *K. prieš Lietuvą*). EŽTT 2010 m. balandžio 1 d. sprendime *Gulyayeva prieš Rusiją* pabrėžė, kad tokiose bylose, kai nėra žymiai viršijama kameros perpildymo norma, jog tai būtų galima pripažinti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimu, būtina atsižvelgti į kitas (fazines) kalinimo (suėmimo) vietų sąlygas vertinant, ar asmens laikymo sąlygos nepažeidžia minėto straipsnio nuostatų. Vertintinos tokios sąlygos kaip galimybė nuošaliai pasinaudoti tualetu, turėti ventiliaciją, gauti natūralios šviesos ir oro, šilumos pakankumas ir bendrų sanitarinių reikalavimų atitikimas.

Pagal Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Iš pareiškėjo skundo bei byloje esančios pažymos (b.l. 8) matyti, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių buvo pristatytas 2010-12-03 ir periodiškai laikytas iki 2013-05-09. Sprendžiant šioje byloje, ar atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, neveikimas (pozityvios pareigos nevykdydamas) laikytinas neteisėtais valdžios institucijos veiksmais CK 6.271 straipsnio prasme, turi būti atsižvelgiama į atsakovo atsiliepime pareikštą prašymą taikyti senaties terminą.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 1.124 straipsnį, ieškinio senatis – tai įstatymo nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. Reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisant to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs (CK 1.126 straipsnio 1 dalis). Tačiau ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti (CK 1.131 straipsnio 1 dalis). Pasibaigus ieškinio senaties terminui galimybė priverstinai, valstybės prievartos pagalba įgyvendinti subjektines teises išnyksta. Viena vertus, ieškinio senaties instituto paskirtis – užtikrinti civilinių teisių santykių stabilumą ir apibrėžtumą. Civilinių teisių santykių dalyviams garantuojama, jog suėjus įstatymo nustatytam terminui jų subjektinės teisės teismine tvarka negalės būti nugincytos ir jiems nebus paskirta tam tikra pareiga. Jeigu suinteresuotasis asmuo, žinodamas arba turėdamas žinoti apie savo teisės pažeidimą, per visą ieškinio senaties terminą nesikreipė į teismą su ieškiniu, kad apgintų pažeistą teisę arba įstatymo saugomą interesą, priešinga teisinio santykio šalis gali pagrįstai tikėtis, jog toks asmuo arba atsisako nuo savo teisės, arba nemano, kad jo teisė yra pažeista. Kita vertus, ieškinio senaties terminų nustatymas skatina nukentėjusiąją šalį imtis priemonių operatyviai ir tinkamai ginti savo pažeistas teises. Taigi ieškinio senaties institutas sumažina teisinio neapibrėžtumo, atsirandančio kilus ginčui dėl subjektinės teisės, neigiamą poveikį civilinei apyvartai (Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga, patvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 nutarimu Nr. 39). Ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja (CK 1.126 straipsnio 2 dalis).

Nagrinėjamu atveju atsakovas prašė taikyti ieškinio senatį, skaičiuojant nuo kreipimosi į teismą dienos. CK 1.127 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. CK 1.127 straipsnio 1 dalyje taip pat nustatyta, kad teisė į ieškinį

atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Ieškinio senaties termino eigos pradžia susiejama su momentu, kada asmuo turėjo sužinoti apie teisės pažeidimą, paaiškintinas įstatymo leidėjo ketinimu kokiu nors būdu ieškinio senaties termino eigos pradžią apibrėžti objektyvesniais kriterijais. Jeigu ji priklausytų vien nuo asmens vidinio suvokimo, ieškinio senaties termino eigos pradžia taptų per daug nekonkreči ir neapibrėžta, o ieškinio senaties instituto praktinis taikymas neatitiktų pirminio sumanymo – užtikrinti visuomeninių santykių stabilumą, skatinti nukentėjusiuosius asmenis operatyviai kreiptis į teismą, garantuoti tinkamą ir efektyvų bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą. Todėl turėjimo sužinoti apie teisės pažeidimą momentas, skirtingai nei realaus sužinojimo momentas, sietinas labiau su objektyviais įvykiais ir savybėmis, nei su subjektyviais, nukreiptais vien į ieškovo asmenį. Sprendžiant, kada apie pažeistą teisę turėjo sužinoti apdairus ir rūpestingas asmuo, būtina nustatyti teisės pažeidimo pobūdį bei momentą, nuo kurio bet koks vidutinis apdairiai ir rūpestingai su savo teisėmis besielgiantis asmuo analogiškoje situacijoje turėjo išsiaiškinti, kad jo teisė yra pažeista. Ieškinio senaties termino eigos pradžia neturi įtakos, ar egzistuoja reali galimybė faktiškai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą.

Teismas konstatuoja, kad pareiškėjas, nuo 2010-12-03 iki 2013-05-09 periodiškai kalintas Šiaulių tardymo izoliatoriuje, elgdamasis apdairiai ir protingai, galėjo sužinoti ir turėjo realią galimybę išsiaiškinti dėl kameros ploto, tenkančio vienam asmeniui, higienos normų reikalavimų.

Lietuvos higienos norma HN 76:1999, nustačiusi, kad kameros tipo patalpoje ploto vienam žmogui norma – ne mažiau kaip 5 kv. m ir Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124, kuriame nustatyta, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 kv. m gyvenamojo ploto, yra viešai paskelbti teisės aktai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nagrinėjamu atveju pareiškėjo reikalavimui dėl neturtinės žalos priteisimo atsakovo prašymu yra taikytinas trejų metų senaties terminas, pradedant terminą skaičiuoti nuo kreipimosi į teismą dienos, tai yra nuo 2014-05-12 (spaudas ant voko, b. l. 4), ir tai reiškia, kad taikant senaties terminą, pareiškėjui, nustačius valstybės pareigą atlyginti neturtinę žalą, ji galėtų būti priteistina už laikotarpį nuo 2011-05-12 iki 2013-05-09.

Pažymyje nurodyta, kad pareiškėjas P. N. aptariamam laikotarpiu buvo laikomas Šiaulių TI kameroje Nr. 63 (18,16 kv. m) laikotarpiu nuo 2011-05-12 iki 2011-09-19 su dar 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 6,05 kv. m iki 2,59 kv. m, laikotarpiu nuo 2011-09-19 iki 2011-12-16 su dar 0–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 18,16 kv. m iki 2,59 kv. m, kameroje Nr. 39 (18,16 kv. m) laikotarpiu nuo 2011-12-16 iki 2011-12-20 su dar 6–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,82 kv. m iki 3,27 kv. m, kameroje Nr. 66 (22,6 kv. m) laikotarpiu nuo 2011-12-20 iki 2011-12-22 su dar 5–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,52 kv. m iki 2,82 kv. m, kameroje Nr. 67 (23,02 kv. m) laikotarpiu nuo 2011-12-22 iki 2012-01-26 su dar 4–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 5,75 kv. m iki 2,55 kv. m, kameroje Nr. 45 (18,47 kv. m) laikotarpiu nuo 2012-01-26 iki 2012-03-12 su dar 1–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 18,47 kv. m iki 2,30 kv. m, kameroje Nr. 44 (17,92 kv. m) laikotarpiu nuo 2012-03-12 iki 2012-03-14 su dar 7–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,56 kv. m iki 2,24 kv. m, kameroje Nr. 82 (22,88 kv. m) laikotarpiu nuo 2012-03-14 iki 2012-09-04, nuo 2012-09-06 iki 2013-04-09 ir nuo 2013-04-15 iki 2013-05-09 su dar 4–10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 4,57 kv. m iki 2,28 kv. m. Byloje nustatyta, kad iš viso pareiškėjas su pertraukomis per laikotarpį nuo 2011-05-12 iki 2013-05-09 Šiaulių TI buvo kalinamas 695 dienas.

Aukščiau minėtose kameroose buvo mažesnis nei 3,6 kv. m, todėl konstatuotina, jog 695 dienas pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatyto kameros ploto. Konstatuotina, jog Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kuriose jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto (695 dienas), t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kuriose jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad jis buvo kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, buvo kalinamas nežmoniškais, antisanitariniais, žiauriomis sąlygomis.

Byloje nustatyta, kad Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011-06-27 patikrinimo akte Nr. EP-242 (b.l. 11-14) nustatyta, kad patikrinta kamera Nr. 63. Patikrinimo metu nustatyta, kad gyvenamoji patalpa vėdinama per langus ir natūralios traukos kanalais. Visose kameroje sanitariniai mazgai, veidrodžiai, tualetu reikmenų lentynėlės yra, šalto vandens tiekimo sistema įrengta. Daugelyje kamerų reikalingas paprastas remontas. Sanitariniai įrenginiai išvalyti. Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011-10-26 patikrinimo akte Nr. EP-444 (b.l. 15-17) nustatyta, jog apgyvenimo kameroje Nr. 63 HN 76:2011 IV sk. 6 p., X sk., 62 p. pažeidimai pašalinti – apgyvendinimo patalpoje atliktas paprastas remontas, sienų, lubų, dangos atnaujintas, sulaužytos sanitarinio mazgo durys pašalintos, vietoje durų į sanitarinį mazgą pakabinta neperšlampama užuolaida.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-06-03 pažymoje Nr. 62/08-112 „Apie gyvenamųjų kamerų įrengimą“ nurodyta, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus korpuse gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176 ir Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reikalavimais. Minėtoje pažymoje nurodytas ir kameroje esantis inventorių. Laikotarpiu nuo 2010-12-03 iki 2014-05-09 režiminio korpuso kamerų Nr. 6,17, 27, 39, 44, 66, 67, 82 valstybės kontrolės institucijos netikrino. Jokių teisės aktų pažeidimų užfiksuota nebuvo.

Atsižvelgiant į tai, kad ginčo atveju nukrypimas nuo nustatytos vienam asmeniui minimalaus ploto normos, nebuvo didelis, į tai, jog kitų laikymo tardymo izoliatoriaus kameroje sąlygų pažeidimų byloje nenustatyta, taip pat nenustatyta, kad Šiaulių TI administracija būtų tyčia bloginusi pareiškėjo laikymo sąlygas, nėra pagrindo konstatuoti, jog pareiškėjo kalnimo Šiaulių TI sąlygos būtų pasiekusios minimalų žiaurumo lygį Konvencijos 3 straipsnio taikymo prasme.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtiniomis sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtiniomis sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje S. prieš Lietuvą, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas Šiaulių TI, apie 695 dienas buvo kalinamas galimai pažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos reikalavimus, pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalnimo būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus, daro išvadą, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus,

pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotą neturtinę žalą.

Taip pat sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti atsižvelgtina į tai, kad byloje nustatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalniamųjų ir dirbtinai sudarė jam netinkamas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalnimo sąlygas, nėra nustatyta, kad Šiaulių TI netinkamo kalnimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai). Taip pat byloje nustatyta, jog pareiškėjas P. N. į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų nesikreipė (b.l. 9). Tai pat atsižvelgiama į tai, jog pareiškėjas Šiaulių TI buvo laikomas iki 2013-05-09, o į teismą su skundu kreipėsi tik 2014-05-11 (spaudas ant voko) (b.l. 4), t. y. po metų.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertinęs turimų įrodymų visetą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (LVAT 2014 m. balandžio 22 d. nutartyje už 273 paras priteista 3000 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 1000 Lt; vidutinis darbo užmokestis apie 2253 Lt), teismas mano, kad pareiškėjui padaryta neturtinė žala gali būti įvertinta 7000 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 100 000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis ABTĮ 85–87str., 88 str. 1 d. 5 p.

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo P. N. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti P. N. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 7000 (septyni tūkstančiai litų) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Žanas Kubeckas